

Vertrouwen is de basis in de EMB-Driehoek

EMB-congres in Zwolle op 6 maart 2014

Introductie

In het komende uur wil ik twee dingen met jullie doen:

- jullie een idee geven wat de methodiek *Samenwerken in de Driehoek* inhoudt, en
- met elkaar verkennen welke thema's spelen als de driehoek een top heeft die gekenmerkt wordt door een EMB.

De kern

Overall in de zorg waar professionals iets doen voor iemand anders is er sprake van een driehoek. Vrijwel altijd heeft die ander namelijk ouders, of boers en zussen; of in het geval van de ouderenzorg, kinderen.

Die derde hoek heeft lange tijd weinig aandacht gekregen. Dat is het laatste jaar rap aan het veranderen. Maar ik wantrouw de financieel/politieke motivatie achter die verandering. Samenwerken met familieleden doe je niet omdat het goedkoop is of toevallig in de mode is, maar omdat je zorgt voor iemand die levenslange banden heeft met zijn gezinsleden.

Ik benoem dat zo:

- professionals zijn *passanten*, voorbijgangers – je familie blijft
- cliënten zijn *niet los verkrijgbaar*, familie krijg je er gratis bij
- zodra professionals verschijnen, start een driehoeksverhouding; die zijn boeiend, maar vaak ook spannend.

De Driehoek gebruik ik als beeldspraak. Ideaal, omdat het zo'n makkelijk te onthouden beeldspraak is. In mijn eerste boek zit daar nóg een beeldspraak in verwerkt: die van een puzzel die gelegd moet worden.

Professionals zijn het laatste stukje dat in de Driehoek is gekomen. En ze zijn als eersten aan de beurt om de puzzel kloppend te krijgen. Traditioneel hebben professionals vrijwel uitsluitend aandacht gehad voor cliënten. De Driehoek daagt professionals uit om te werken aan een solide basis. Dat zal de top van de Driehoek optimale kans geven om zich te ontplooien. Ik gebruik daarvoor de beeldspraak van thermiek. Samenwerken leidt tot thermiek. Dan gaat de hele Driehoek de lift in.

Drie stapstenen voor verandering

Vanaf 1997 ontwikkelt mijn denken over de driehoek zich. Ook de laatste maanden tekent zich een verdere ontwikkeling af. Vooral praktijkervaringen hebben tot die ontwikkeling geleid. Zo gaat het meestal. Mijn methodiek is niet in de studeerkamer ontwikkeld. Eerst was er de praktijk, het denken over die praktijk kwam later. Dat zie je in elk boek terug aan de vele cursieve gedeeltes waarin ik casuïstiek bespreek.

Vorig jaar ben ik gevraagd om een groep begeleiders en ouders Driehoeksbegeleiding te geven. Het betrof een groep van 7 cliënten met EMB waar ouders al lange tijd ontevreden waren over de gang van zaken en begeleiders steeds meer vermijdingsgedrag hadden ontwikkeld. Ik ben met het team aan de slag gegaan en achteraf bleek dat we in drie duidelijk

te onderscheiden fasen met elkaar hebben gewerkt. Al die tijd was mijn boodschap aan de ouders: kijk, geniet, en werk een beetje mee.

Ik noem het maar drie stapstenen die het veranderingsproces richting geven.

1. **Bonus:** je doet iets eerder en iets meer dan wat je ouders beloofd hebt. Daarmee komt de kwaliteit van het werk van begeleiders op een voldoende hoog niveau en krijgen ouders reden om begeleiders te vertrouwen en daarmee hen hun kind toe te vertrouwen. De bonus hoeft maar klein te zijn, als ze er maar is. En soms kan een *superbonus* worden gegeven: dan doen begeleiders iets wat niet eens is beloofd. Wanneer het begeleiders lukt om dit een tijdje vol te houden, zal blijken dat het mogelijk is om eens een *malus* te hebben zonder dat dit afbreuk doet aan het vertrouwen. Natuurlijk zijn er ouders voor wie de grootste *bonus* nog onvoldoende is en zijn er driehoeken die de *malus* naar zich toe lijken te trekken ('dat moet ons weer overkomen!'). Dan zal er een spaatje dieper gegraven moeten worden in een individueel driehoekstraject.
2. **Verbinding:** natuurlijk zijn begeleiders er voor 'hun' cliënten, maar ik daag ze uit om er nog iets meer voor 'hun' ouders te zijn. Dat is vanaf het moment dat ik met dit motto kwam wennen geweest voor begeleiders (en ook wel voor ouders). Maar juist om dit tweede punt scharniert de driehoek. Cliënten zijn niet los verkrijgbaar. Wie iets met een cliënt heeft, heeft dus ook iets met diens ouders. Daarom doe je er wijs aan om je ook met elkaar te verbinden. Dat geldt voor begeleiders en net zo voor ouders. Verbinding wil niet zeggen dat je elkaars vrienden wordt of dat daarmee het zakelijk aspect niet meer zou gelden. Verbinding is een noodzakelijke voorwaarde omdat begeleiders zorgen voor wat bij ouders het meest kwetsbaar ligt: hun zorgkind. Natuurlijk verschillen ouders onderling sterk op (ook) dit punt, maar alle (persoonlijk) begeleiders doen er wijs aan om te investeren in een persoonlijke relatie met familieleden, ouders van cliënten voorop. Ik noem dat: het leren spreken van V-taal. Ook hier zijn kleine, maar gemeente, initiatieven voldoende. Een blijk van belangstelling, iets herinneren dat voor de ander belangrijk was en erop terug komen, iemand erkenning geven voor wat zo gewoon lijkt, een gemeend compliment. Er zijn honderden manieren waarop zowel begeleiders als ouders deze tweede uitdaging in praktijk kunnen brengen.
3. **Positie:** begeleiders en ouders hebben binnen de driehoek een totaal andere plek; hun uitdaging is dubbel: zelf met overtuiging je eigen plek innemen, en de ander zonodig op zijn/haar plek houden. Als er iets in die 17 jaar dat ik nu met de driehoek werk, duidelijk is geworden, is het wel hoe moeilijk het voor begeleiders is om deze uitdaging aan te durven. Zelfs als het met de beide andere uitdagingen aardig lukt, blijft het moeilijk voor hen om *aangenaam professioneel* te zijn. Zoals overal is de klant te mondig en de professional te tandenloos geworden. Ik zie *Positie innemen* als de belangrijkste uitdaging voor begeleiders anno 2014. Er is dus een tweede taal die begeleiders en ouders onder de knie moeten zien te krijgen: P-taal. Alleen de verbinding met elkaar willen aangaan, leidt tot klefheid, vaagheid en onprofessionaliteit. Het gaat om verbinden vanuit je positie. Die is voor begeleiders, ouders en cliënten totaal verschillend en dat is belangrijk om te benadrukken. Soms is het nodig om op je strepen te staan. Dat is de top van de EMB-

driehoek niet gegeven, en daarmee ligt een extra verantwoordelijkheid bij de beide andere hoeken van de driehoek.

Voor alle duidelijkheid haast ik me om te stellen dat Positie zonder Verbinding, laat staan zonder Bonus, een onmogelijkheid is. Je kunt pas op je *professionele strepen* gaan staan wanneer je werk deugt en je je best doet om je niet alleen met cliënten maar ook met hun ouders persoonlijk te verbinden. Maar zonder Positie innemen, gaat het niet, en van nature zijn begeleiders dat net zo min geneigd te doen als de verbinding met ouders zoeken.

De EMB-driehoek

Opdracht: in drietallen uitwisselen wat karakteristiek is voor de EMB-driehoek. Plenair bespreken.

Vanwege de grote kwetsbaarheid van EMB-kinderen is het toevertrouwen aan anderen een extra zware opgave voor ouders. Dat kan alleen wanneer er voldoende vertrouwen in (de kundigheid van) begeleiders is.

Het alternatief, veelvuldig toezien op hoe er voor je kind wordt gezorgd, is riskant omdat het een zware wissel trekt op de samenwerking. Ik zie het in de praktijk minder tot thermiek en meer tot luchtzakken leiden. Ik pleit voor het aangaan van de samenwerking die gebaseerd is op wederzijds vertrouwen.

Publicaties

- *Ouders op hún plek* (2007)
- *Driehoekskunde* (2012)
- *Moeders met een Missie* (2014, verschijnt in maart)

6 maart 2014

Chiel Egberts
orthopedagoog **D**riënamiek